

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1

ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก องค์กร อัจแจ่มดี

รองผู้บังคับการกรมทหารช่างที่ 1

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2564

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการ
ภัยพิบัติธรรมชาติ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

โดย พันเอก องค์กร อัจแจ่มดี

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก สิ้นสมุทร์ จันทรเนตร

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2564 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี

(มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก

(สิ้นสมุทร์ จันทรเนตร)

ประธานกรรมการ

พลตรี

(ไพรัช โอบารไพบูลย์)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอกหญิง

(กนิษฐา รุติวัฒนา)

กรรมการ

พันเอกหญิง

(นวลสมร จรวงษ์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พินเอก องค์กรอาจ แจ่มดี
เรื่อง	แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
วันที่	กันยายน 2564 จำนวนคำ : 7,692 จำนวนหน้า : 24
คำสำคัญ	การพัฒนาศักยภาพ, กองพลพัฒนาที่ 1, การจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

เอกสารวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการจัดการภัยพิบัติที่ผ่านมา รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย โดยใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดในทุกสถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ที่ผ่าน มา กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นหน่วยงานที่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีเอกภาพ มีความพร้อม ในด้านบุคลากร และเครื่องมือที่มีลักษณะเฉพาะตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละ ภารกิจในการบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติ หากหน่วยได้รับการบรรจุกำลังของ กองร้อยบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งงบประมาณด้านการบำรุงรักษายุทโธปกรณ์ให้มีความ สมบูรณ์และต่อเนื่อง ก็จะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้มีความพร้อมในการเผชิญภัยคุกคามความ มั่นคงในทุกรูปแบบ สำหรับการจัดการภัยพิบัติธรรมชาตินั้น หน่วยต้องใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุก และการจัดการภัยพิบัติในสถานการณ์วิกฤต มาเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผน/โครงการ/กิจกรรม และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตลอดจนแผนพัฒนากองทัพภาคที่มีแผนจะปรับ กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพภาคที่ 1 (CMOC) หน่วยจะต้องมีความพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าว โดยมีแนวทางการเสริมสร้าง ศักยภาพองค์กร ประกอบด้วย 1. เสริมสร้างขีดความสามารถระบบควบคุมบังคับบัญชาและ ระบบปฏิบัติการร่วม 2. มีการเตรียมการทางทหารทั้งทางตรงและทางเครือข่ายรองรับ

สถานการณ์ทางยุทธศาสตร์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต 3. ดำรงรักษาขีดความสามารถ และบูรณาการด้านความพร้อมรบให้ตอบสนองต่อทุกปฏิบัติการ 4. สร้างระบบการฝึกทางทหารให้รองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง โดยการปรับมาตรฐาน การฝึก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีการฝึกศึกษา และเครื่องมือจำลองยุทธต่างๆ ให้ทันสมัยและนำมาปฏิบัติได้จริง 5. มีการเตรียมการในการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากการทำสงคราม (MOOTW) เพิ่มขีดความสามารถการปฏิบัติการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจริง

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel ONG-ARD JAMDEE

TITLE: A Guidelines for the Potential Improvement of the 1st Development Division for Natural Disaster Management under the 20 year National Strategy

DATE: September, 2021 **WORD COUNT :** 7,692 **PAGES :** 24

KEY TERMS: Potential Improvement, The 1st Development Division, Natural Disaster Management

CLASSIFICATION: Unclassified

This research paper is focused on evaluation of past operations on disaster management and key factors affecting efficiency of disaster mitigation operations of the 1st Development Division of the Royal Thai Army. A strategic thinking framework was used to analyze and synthesize the data in this study. The goal of this study is to obtain a guideline for potential improvement of the 1st Development Division for disaster management to be faster, more effective, and most efficient in all situations. The results of this study show that the 1st Development Division has been able to successfully accomplish most of its past missions due to its unity, readiness of personnel and equipment, and skills in natural disaster relief operations. However, the 1st Development Division's potential can be enhanced to be ready to confront any security threats if the Disaster Relieve Company is added and the sufficient budget for equipment maintenance is continuously supported. For natural disaster management, the "Proactive Strategy" (Active Strategy) and the disaster management in critical situations are used as a framework to set policies, plans, projects and activities.

These plans, projects, and activities are implemented into operations, along with monitoring and assessment systems to comply with the 20-year nation strategy. Moreover, the Royal Thai Army also assigns the 1st Development Division to be a Civil- Military Operations Center (CMOC). To be ready for this assignment, the following guidelines for potential improvement of the 1st Development Division are suggested. Firstly, the capability of the command/control system and joint operations should be enhanced. Secondly, both military and military network should be well-prepared to support the complex strategic situations in the future. Thirdly, the unit capabilities should be maintained, and the battle readiness should be integrated in all departments to serve all kind of operations. Fourthly, modern and practical military training systems in terms of training standards, rules and regulations, training methods, and battle simulation tools should be developed. Finally, military operations other than war (MOOTW) should be prepared, and the operations capabilities to support emergency situations should be increased.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ของวิทยาลัย การทัพบกทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ความรู้และประสบการณ์ที่ทรง คุณค่าอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก สตินสมุทร จันทรเนตร พันเอกหญิง กนิษฐา ฐิติวัฒนา และพันเอกหญิง นवलสมร จรวงษ์ ซึ่งได้เสียสละเวลาใน การอ่าน ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และให้คำแนะนำในหลักการ แนวคิดต่างๆ จน ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็น อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พลตรี ไพรัช โสหารไพบุลย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่กรุณาให้ คำปรึกษาและสนับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบคุณผู้อยู่เบื้องหลังทุกท่าน ที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิจัยฉบับนี้ ให้สำเร็จสมบูรณ์ ได้สมตามความมุ่งหวัง ความดีอันเกิดจากผลงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่มีส่วน ร่วมในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นทุกท่านด้วยความเคารพรัก และหวังว่างานวิจัยฉบับนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดีต่อวิทยาลัยการทัพบก กรมยุทธศึกษาทหารบก กองพล พัฒนาที่ 1 และหน่วยที่เกี่ยวข้องสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
วิธีการศึกษา	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
บทที่ 2 บทวิเคราะห์	5
การบริหารจัดการภัยพิบัติที่ผ่านมา.....	5
การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	11
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ.....	14
แนวทางการพัฒนาศักยภาพ.....	15
บทที่ 3 บทอภิปรายผล	19
แนวทางการพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการภัยพิบัติขององค์กรอื่นๆ.....	19
สรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ของกองพลพัฒนาที่ 1.....	21
บทที่ 4 บทสรุป	23
ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย.....	24
ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป.....	24
เอกสารอ้างอิง	25
ประวัติผู้วิจัย	27

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“ปัญหาในวันนี้ คือ ความท้าทายที่เรามีอยู่เป็นความท้าทายระดับโลก และเราไม่มีระบบในการควบคุมความท้าทายเหล่านี้” ในปัจจุบันโลกต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้บ่อยครั้งขึ้น จนถูกเรียกว่า เป็นยุค VUCA World หรือ โลกแห่งความผันผวน ซึ่งภัยพิบัติทางธรรมชาติก็เป็นความผันผวนอย่างหนึ่งจากการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของโลก ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความถี่มากขึ้นเรื่อยๆ และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจรุนแรงยิ่งขึ้น ในมุมมองผู้วิจัยคิดว่าขณะนี้กระแสการปฏิรูปใหญ่จะไม่เกิดขึ้นแต่เฉพาะในประเทศไทย แต่กำลังกลายเป็นวาระสำคัญของทั้งโลกเลยทีเดียว ในการรับมือกับอนาคตที่เต็มไปด้วยความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ

กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพภาคที่ 1 จัดตั้งขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้มีหน่วยงานพัฒนาของกองทัพบกขึ้นรับผิดชอบงานด้านการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะ ซึ่งจะเป็นการแยกบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยทหารในการป้องกันประเทศ และการพัฒนาประเทศออกจากกันอย่างเด่นชัด ในปัจจุบัน กองพลพัฒนาที่ 1 มีงานในความรับผิดชอบหลักๆ ใน 3 กลุ่มงาน คือ 1) งานด้านการพัฒนา ได้แก่ งานพัฒนาพื้นที่และพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย งานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง งานพัฒนาภายในหน่วยทหาร และงานพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2) งานด้านการก่อสร้างสนับสนุนงานพัฒนาและงานก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกตามโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและอื่นๆ เพื่อสนับสนุนกองทัพบกและหน่วยงานต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพภาคที่ 1 และ 3) งานด้านการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยและภัยพิบัติอื่นๆ

ผู้วิจัยมองถึงความท้าทาย บทบาท หน้าที่ ของกองพลพัฒนาที่ 1 ในงานด้านบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจาก

การทำสงคราม (MOOTW) กับความท้าทายของการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาตินั้น ยากแก่การคาดเดาได้ว่า จะเกิดขึ้นเมื่อใด ที่ไหน แม้ว่าจะมีการเตรียมการในการรองรับเหตุภัยพิบัติต่างๆ ก็ตาม แต่การตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างรวดเร็วและในทันที จะเป็นการลดทอน และจำกัดขอบเขตของความเสียหายดังกล่าวได้ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหา และการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากการปฏิบัติในการตอบโต้ต่อสถานการณ์วิกฤตอย่างเป็นระบบและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นหน่วยที่มีความพร้อมทั้งด้านกำลังพล ยุทธโศปกรณ์ และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย ได้เปรียบหน่วยงานอื่น ซึ่งควรจะต้องพัฒนาบทบาทที่เป็นอยู่ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริง ตอบสนองต่อแผนพัฒนากองทัพบก ซึ่งมีแผนจะปรับหน่วยกองพลพัฒนาที่ 1 เป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพ (CMOC) ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการทรัพยากรพลเรือนสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของกองทัพ รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้องภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง โดยมีประเด็นของคำถามงานวิจัยในครั้งนี้ คือ 1) การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 มีอะไรบ้าง และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 ในปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเชื่อมโยงเริ่มตั้งแต่ แผนระดับ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง แผนระดับ 2 แผนรองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง แผนระดับ 3 แผน

ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติแห่งชาติ แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม แผนบรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย และแผนบรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก รวมทั้งความสอดคล้องกับแผนพัฒนากองทัพบก (ปี 60 - 64) จากนั้นหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วทำการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 วิเคราะห์ทางเลือกทางยุทธศาสตร์โดยใช้หลักการ ทฤษฎี แนวคิด ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์หนทางใหม่ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่อประชาชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นแนวทางในการทำวิจัย

2. ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยนี้มุ่งไปที่แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา กองทัพบก (ปี 60 - 64)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้แนวทางหรือ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

5. ขั้นตอนการดำเนินงาน

ดำเนินการเก็บรวบรวม สืบค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาโครงร่างงานวิจัยและเสนอ โครงร่างงานวิจัยที่สมบูรณ์ห้วงเดือน ธันวาคม 2563 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องห้วงเดือน มกราคม 2564 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลห้วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือน มีนาคม 2564 เขียนรายงานการวิจัยห้วงเดือน เมษายน 2564 และแถลง ผลการวิจัยห้วงเดือน พฤษภาคม 2564

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 ที่ผ่านมา
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการบริหารจัดการ ภัยพิบัติธรรมชาติ
3. ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ธรรมชาติ ที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

บทที่ 2

บทวิเคราะห์

กองทัพบก ได้จัดทำร่างแผนพัฒนากองทัพบกปี 60-64 มีแนวความคิดการจัดเตรียมกำลังพล (ส่วนพัฒนาประเทศ) ซึ่งหน่วยสำหรับการพัฒนาประเทศที่กองทัพบกได้จัดตั้งขึ้น มี 2 ระดับคือ ระดับกองทัพภาค ได้แก่ กองพลพัฒนา จำนวน 1 กองพลต่อกองทัพภาค เพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาค และระดับกองทัพบก ได้แก่ กองพลทหารช่าง เพื่อรับผิดชอบด้านการก่อสร้างขนาดใหญ่ที่เป็นงานพิเศษเกินขีดความสามารถของกองพลพัฒนา (กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2559)

โครงสร้างและการจัดหน่วยในส่วนพัฒนาประเทศ มีแผนปรับปรุงอัตราการจัดหน่วยให้สอดคล้องกับแนวความคิดใช้กำลังจากหน่วยทหารประจำพื้นที่ภายใต้ความรับผิดชอบของมณฑลทหารบก ในการสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากการทำสงคราม ทั้งในส่วนของการดำเนินงานพัฒนาเพื่อความมั่นคง งานสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานด้านพัฒนาและช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติ ทั้งในส่วนที่กองทัพบกดำเนินการเอง และในส่วนที่ให้การสนับสนุนส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งมีแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างและการจัดหน่วย โดยแปรสภาพและปรับการจัดหน่วย กองบัญชาการและกองร้อยกองบัญชาการกองพลพัฒนาทั้ง 4 กองทัพภาค เป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารกองทัพภาค (ศปพท.ทภ.) เพื่อเป็นหน่วยประสานงานการดำเนินการด้านการช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาภัยพิบัติในภาพรวม ระหว่างกองทัพภาคกับส่วนราชการอื่นนอกกองทัพบก ที่ร่วมปฏิบัติการกิจในเขตพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพ (กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2559)

การบริหารจัดการภัยพิบัติที่ผ่านมา

1. โครงสร้างการจัด การกิจ และบทบาทหน้าที่

กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นหน่วยทหารในส่วนพัฒนาประเทศ โดยบรรจุมอบให้กับ กองทัพภาคที่ 1 มีภารกิจในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 1 และ 3) ชั้นป้องกันประเทศ: วางแผนควบคุม อำนาจการ ประสานการปฏิบัติการบรรเทาภัยพิบัติ ควบคุมความเสียหาย และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบกองทัพภาคที่ 1 (กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2559)

3. การจัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย

กองพลพัฒนาที่ 1 ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยขึ้น ตามอัตรากำหนด ยุทธโศภกรณ์ หมายเลข 4-117 และได้รับการสนับสนุนยุทธโศภกรณ์บรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 23 รายการ ในปัจจุบัน กองพลพัฒนาที่ 1 ยังขาดหน่วยในอัตราได้แก่ กองสนับสนุน ซึ่งประกอบด้วย กองร้อยเครื่องมือ กองร้อยบรรเทาสาธารณภัย กองร้อยซ่อมบำรุง โดยในปัจจุบัน มีเพียงกองร้อยเครื่องมือ และได้รับมอบเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยบางส่วนแต่ขาดพลประจำ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจึงได้จัดกำลังพลเฉพาะกิจ จำนวน 139 นาย รับผิดชอบเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยที่ได้รับ (กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2559)

4. การดำเนินการด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา

กองพลพัฒนาที่ 1 ได้จัดให้มีการฝึก Unit School ให้กับกำลังพล ณ ที่ตั้งหน่วยเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้กำลังพลมีทักษะ ความรู้ ความชำนาญมากขึ้น และเข้าทำการฝึกร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการฝึกร่วมกับป้องกันภัยจังหวัดราชบุรี บริษัทปิโตเลียมแห่งประเทศไทย บริษัทเอสซีจีแพคเกจจิ้ง จำกัด (มหาชน) เพื่อให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติการกิจร่วมกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประสบการณ์ด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา ได้จัดกำลังพลและยุทธโศภกรณ์บรรเทาสาธารณภัย เข้าช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ ได้แก่ เหตุการณ์ไฟไหม้เซ็นทรัลชิดลม ปี 2538 เหตุการณ์สึนามิ ปี 2547 เหตุการณ์ไฟไหม้โรงงานตุ๊กตาเคเดอร์ จังหวัดนครปฐม เหตุการณ์ไฟไหม้โรงไฟฟ้ามาบตาพุด จังหวัดระยอง เหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 เหตุการณ์ไฟไหม้โรงงานรีไซเคิล จังหวัดราชบุรี และเหตุการณ์คอนโดมิเนียมถล่ม จังหวัดปทุมธานี (กรมกิจการพลเรือนทหารบก, 2559)

5. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

จากข้อมูลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรของ กองพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ โดยใช้หลักการ Mckinsey 7S Framework เป็นเครื่องมือ ทำให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงานด้านการ บรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา สรุปได้ดังนี้

5.1 โครงสร้างการจัดองค์การ บทหน้าที่ และความรับผิดชอบ

จุดแข็ง : มีการจัดโครงสร้างแบบอัตรการจตุรโศปกรณ ที่สามารถควบคุม อำนวยการต่อการปฏิบัติสั่งการได้อย่างรวดเร็ว และมีเอกภาพในการปฏิบัติงาน กำลัง พลปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย

จุดอ่อน : โครงสร้างการจัดของศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารกองทัพภาค ตาม แนวทางการพัฒนากองทัพบก ยังไม่มีความชัดเจน รวมทั้งขาดงบประมาณในการ บำรุงรักษาเครื่องมือ ส่งผลต่อการกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของกำลังพล ใน การดำเนินงานด้านการจัดการภัยพิบัติ ทำให้การปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยยังไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.2 บุคลากร

จุดแข็ง : กำลังพลมีความรับผิดชอบ ทุ่มเท เสียสละ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง ความสามารถในด้านการช่วยเหลือประชาชน

จุดอ่อน : กองทัพบกยังไม่ได้บรรจุกำลังในกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ขาดแคลน กำลังพล จึงต้องจัดกำลังพลจากหน่วยรองมารับผิดชอบเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย

5.3 แผนกลยุทธ์และแผนการดำเนินงานขององค์กร

จุดแข็ง : การจัดการภัยพิบัติได้ถูกกำหนดไว้ในภารกิจของหน่วย ด้านการบรรเทา สาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน กองทัพบกได้จัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยของ กองทัพบก โดยได้กำหนดบทบาท หน้าที่ และพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยได้จัดทำแผน ระเบียบปฏิบัติประจำองรับ

จุดอ่อน : ขาดการบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง รวมทั้งการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา เป็นการปฏิบัติงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ส่งผลให้การเผชิญสถานการณ์ในสภาวะวิกฤต ยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร

5.4 ซีดความรู้และทักษะเฉพาะด้านของบุคลากรในองค์กร

จุดแข็ง : กำลังพลมีประสบการณ์ด้านการบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน มีการฝึกตามวงรอบประจำปี การฝึกภายในหน่วย (Unit School) และการฝึกร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน (ขึ้นอยู่กับงบประมาณ) รวมทั้งมีทักษะงานด้านการช่าง

จุดอ่อน : ขาดทักษะและองค์ความรู้ในด้านการวิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งขาดการฝึกในเรื่องระบบการบัญชาการเหตุการณ์ ส่งผลให้การปฏิบัติงานในการเผชิญกับภัยพิบัติขนาดใหญ่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.5 รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กร

จุดแข็ง : มีการแบ่งมอบอำนาจ ในการควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติของหน่วยรองอย่างเป็นเอกภาพ ผู้บริหารระดับสูง มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานด้านการพัฒนาองค์กร รวมทั้งเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและการช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งมีการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนควบคู่ไปด้วย ทำให้สร้างความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับจากประชาชน

จุดอ่อน : การปฏิบัติงานด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติที่ผ่านมา เป็นการสนับสนุนเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยตามที่ได้รับร้องขอ ส่งผลให้การบริหารงานในเชิงรุกยังไม่มีประสิทธิภาพ ในการดึงความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการแบบภาคีเครือข่าย ในการวางแผนร่วมระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ตั้งแต่ขั้นก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

5.6 กระบวนการทำงานขององค์การ

จุดแข็ง : เป็นหน่วยงานที่มีระเบียบวินัย มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนในการสั่งการ โดยผู้บังคับหน่วยทุกระดับได้กำกับดูแลการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด มีการตรวจเยี่ยมหน่วยปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างทันเวลา

จุดอ่อน : ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยและส่วนราชการภายนอก ในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งขาดการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งาน ส่งผลให้การบูรณาการและการประสานงานระหว่างองค์กรยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งขาดการนำบทเรียนด้านการจัดการภัยพิบัติของหน่วยอื่นมาปรับใช้ เพื่อให้แผนด้านการจัดการภัยพิบัติของหน่วยมีความสมบูรณ์และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

5.7 ค่านิยมร่วมขององค์กรที่สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงาน

จุดแข็ง : มีค่านิยมร่วมกัน คือ สร้างสรรค์งานพัฒนา เพื่อประชาและกองทัพ แสดงถึงความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือประชาชน บุคลากรมีความรักและผูกพันในองค์กร มีความเสียสละ ทำงานร่วมกันเป็นทีม

จุดอ่อน : ขาดในเรื่องการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของกำลังพลในด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

6. แนวคิด ทฤษฎี ด้านการจัดการภัยพิบัติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ด้านการจัดการภัยพิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาหรือจุดอ่อนที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งมีดังนี้

6.1 แนวคิดวงจร PDCA เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงานหรือการตั้งเป้าหมายในชีวิต วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้น คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการตรวจสอบ และขั้นการปรับปรุง การดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมี

คุณภาพเพิ่มขึ้น เมื่อได้แผนงานนำไปปฏิบัติ ระหว่างปฏิบัติก็ดำเนินการตรวจสอบ หากพบปัญหา ก็ทำการแก้ไขหรือปรับปรุง (สุรสิทธิ์ วชิรขจร, 2562)

6.2 แนวคิดการจัดการวิกฤต และการจัดการภัยพิบัติ ภัยพิบัติเป็นวิกฤตอย่างหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หากต้องการลดหรือป้องกันผลกระทบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่ดีทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ ด้วยการวางแผนกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น และการสร้างความตระหนักให้กับประชาชน เพื่อการรับมือกับภัยพิบัติดังกล่าว นอกจากนี้ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ ให้มีความสอดคล้องกับวิกฤตที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งค้นหาการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสม สำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต (เอกราช บุญเรือง และโอโณทัย ทหาระสาร, 2561)

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในมิติต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงสภาวะแวดล้อมภายนอก ที่สนับสนุนหรือขัดขวางการแก้ไขปัญหาด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพัฒนาที่ 1 ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ใช้หลักการ PESTEL Analysis ดังนี้

1. ด้านการเมืองความมั่นคง (Political Component: P)

โอกาส : รัฐบาลให้ความสำคัญเกี่ยวกับภัยพิบัติซึ่งถือว่าเป็นความมั่นคงของชาติ เป็นโอกาสที่หน่วยได้รับและสนองนโยบายโดยตรงจากกองทัพบกได้เป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย การฝึกซ้อมการบรรเทาสาธารณภัยขนาดใหญ่ในระดับภาคหรือประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะและประสบการณ์

อุปสรรค : การเมืองในประเทศยังไม่เสถียรภาพเท่าที่ควร มีการประท้วงและเดินขบวนบ่อยครั้งมากใน 1 ปี ส่งผลให้กองพลพัฒนาที่ 1 มีภารกิจเพิ่มมากขึ้น

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic Component: E)

โอกาส : จากผลการปฏิบัติงานของกองพลพัฒนาที่ 1 ที่ผ่านมานั้น เป็นที่เชื่อมั่นและยอมรับจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การช่วยเหลือ

ประชาชน งานบรรเทาสาธารณภัย เป็นโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และกองทัพในการดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล รวมทั้งมีโอกาที่จะพัฒนาบุคลากร เครื่องมือ และเทคโนโลยี เพื่อเตรียมความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือ ทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยมีงบประมาณรองรับ

อุปสรรค : ถ้าเศรษฐกิจของประเทศไม่ดีหรือรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้านอื่นๆ แล้ว อาจส่งผลต่อการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายและผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติได้

3. ด้านสังคม (Social Component: S)

โอกาส : การปฏิบัติงานด้านงานก่อสร้างและการช่วยเหลือประชาชนที่ผ่านมา ได้มีการปฏิบัติงานด้านกิจการพลเรือนควบคู่ไปด้วย จึงเป็นการแสวงหาโอกาสในการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการแจ้งเตือนภัย เพื่อเป็นการเตรียมการรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุปสรรค : มีหน่วยงานเกี่ยวข้องจำนวนมากทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสังคมไทยปัจจุบันก้าวสู่สังคมเมือง เมื่อเกิดภัยพิบัติในสังคมชนบทซึ่งมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ อาจส่งผลกระทบต่อเรื่องความตื่นตัวในการเตรียมรับมือภัยพิบัติ แจ้งเตือนภัย หรือการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

4. ด้านเทคโนโลยี (Technological Component: T)

โอกาส : เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ในการรับมือกับภัยพิบัติ หลายหน่วยงานมีการวิจัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นโอกาสที่จะได้มีการบูรณาการร่วมกัน ในด้านกระจายข้อมูล ติดต่อสื่อสาร วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

อุปสรรค : การจัดการข้อมูลด้านภัยพิบัติยังไม่ได้รับการบูรณาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลเฉพาะด้านของตน แต่ไม่ได้มีการเปิดเผยข้อมูลโดยละเอียดกับหน่วยงานอื่น ซึ่งทำให้ไม่มีการระบุความเสี่ยง และประเมินความเสี่ยงการเกิดภัยพิบัติที่ชัดเจน ในขณะที่

การจัดการภัยพิบัติ การตัดสินใจวางแผนรับมือต้องอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและมากเพียงพอจึงจะเกิดการวางแผนที่ถูกต้องแม่นยำ และทันต่อสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

5. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Component: E)

โอกาส : ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักรู้และตื่นตัวถึงแนวโน้มภัยพิบัติในอนาคต เพื่อเตรียมรับมือกับการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ระบบการจัดการสาธารณภัยจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบการทำงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการบูรณาการกันอย่างมีเอกภาพ ตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และการฟื้นฟูเยียวยาหลังภัยพิบัติ พร้อมไปกับการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

อุปสรรค : เนื่องจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นทั้งแบบทันตั้งตัว เช่น น้ำท่วม และแบบไม่ทันตั้งตัว เช่น แผ่นดินไหว ส่งผลต่อการรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากต่อการปฏิบัติ โดยเฉพาะการติดตามและการประเมินสถานการณ์อย่างถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว รวมทั้งอำนาจการตัดสินใจของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องต่อสถานการณ์วิกฤตนั้น

6. กฎหมาย (Legal Component: L)

โอกาส : มีกฎหมายหลักหรือกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ รวมทั้งหน่วยงานหลักซึ่งมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร และกลไกการจัดการ ตั้งแต่การเฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์ การแจ้งเตือนภัย การเผชิญเหตุ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ ทั้งขณะเกิดเหตุการณ์จนถึงการเยียวยาฟื้นฟู ผู้ประสบภัยและพื้นที่ประสบภัย ซึ่งเป็นโอกาสที่จะทำให้แต่ละส่วนราชการ และหน่วยงานได้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังเป็นระบบ มีเอกภาพ ไม่เกิดความสับสน ซ้ำซ้อน ในการปฏิบัติงาน

อุปสรรค : เมื่อมีการยกระดับความรุนแรงของภัยพิบัติธรรมชาติจนถึงขั้นขนาดใหญ่ ยังขาดความชัดเจนด้านกฎหมายการระดมทรัพยากร และระเบียบการปฏิบัติร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งทรัพยากร คน วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักรกล จากทุกภาคส่วน ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติเชิงรุกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติที่ผ่านมาจากกองพลพัฒนาที่ 1 ว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องเข้าใจถึงสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างกรอบแห่งอนาคตและกำหนดเส้นทางสู่อนาคต

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก รวมทั้งการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1 สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร ตามโครงสร้างการจัดในปัจจุบัน มีภารกิจ บทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับแนวทางปรับปรุงโครงสร้างส่วนพัฒนาประเทศ ที่จะเปลี่ยนเป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพภาค ตามแผนการพัฒนากองทัพบก แต่ขาดการบรรจุกำลังพลในกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งยังขาดการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง ดังนั้นจำเป็นที่หน่วยจะต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านการจัดการภัยพิบัติ รวมทั้งการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จากการปฏิบัติงานเชิงรับ เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติงานเชิงรุก

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤต เป็นการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยนำแนวคิดการจัดการวิกฤตและการจัดการภัยพิบัติ มาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ที่มีขั้นตอนและเป็นระบบตั้งแต่การป้องกัน การเตรียมการ การตอบสนอง และการปรับปรุง เพื่อค้นหาวิธีการป้องกันวิกฤต และลดความเสียหาย จากวิกฤตภัยพิบัติธรรมชาติให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและยอมรับจากประชาชน

ประเด็นที่ 3 ปัจจัยด้านการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก ในด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ที่ต้องมุ่งเน้นในเรื่องการบูรณาการ และการประสานงานกับทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ โดยมองภาพไปในอนาคต ใช้องค์ความรู้จากบทเรียนหน่วยงานอื่นๆ ที่ผ่านมา พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพ

ในการเตรียมความพร้อม และการเผชิญสถานการณ์ในทุกขั้นตอน โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ยึดถือผลประโยชน์ประชาชนเป็นศูนย์กลาง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพ

1. การพัฒนาด้านกลยุทธ์การบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่ากองพลพัฒนาที่ 1 ควรที่จะมีการปรับปรุงการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ด้วยการนำการบริหารเชิงกลยุทธ์และวงจร PDCA มาประยุกต์ใช้โดยเริ่มที่การกำหนดกลยุทธ์การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เป็นเชิงรุก เพื่อเป็นการบรรเทาหรือลดความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติ โดยใช้กรอบแนวคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่ได้กำหนดไว้ในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 โดยใช้ “หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” (Disaster Risk Management : DRM) มาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนงาน/นโยบายด้านการจัดการภัยพิบัติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2559)

จากนั้นต้องนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการพิจารณาถึงทรัพยากรขององค์กร ทั้งในเรื่องของบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ว่ามีศักยภาพหรือความพร้อมในการรองรับกลยุทธ์ขององค์กรหรือไม่ มีการประสานกันไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรของกองพลพัฒนาที่ 1 กองทัพบกควรให้การสนับสนุนหน่วย ดังนี้

1.1 ควรกำหนดโครงสร้าง บทบาท หน้าที่ ของศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพภาค ให้มีความชัดเจนเพื่อให้กองพลพัฒนาที่ 1 ได้เตรียมวางแผนการบริการจัดการภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาและฝ่ายอำนวยการ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 ควรให้มีการจัดตั้งและบรรจุกำลังพลในกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย เพื่อรองรับภารกิจด้านบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง ซึ่งจะสามารถฝึกกำลังพลให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจ และทำให้การดูแลยุทธโศภกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม โดยเฉพาะในระดับของการเตรียมความพร้อม เนื่องจากหากมีระบบการเตรียมความพร้อมที่ดีจะช่วยลดผลกระทบในการเผชิญภัยพิบัติ และการฟื้นฟูภัยพิบัติ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.3.1 งบประมาณด้านการปฏิบัติการ ควรจัดการฝึกที่มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพปัญหา หรือแนวโน้มของการเกิดภัยในแต่ละพื้นที่ ปฏิบัติการ รวมทั้งการสร้างภาคีเครือข่ายในการบูรณาการด้านงบประมาณ กับส่วนราชการภายนอก หรือบริษัทเอกชน เพื่อให้เกิดการฝึกซ้อม รวมทั้งตั้งจิตอาสาภัยพิบัติ อาสาสมัคร หรือแกนนำภาคประชาชนมาร่วมด้วย

1.3.2 งบประมาณด้านการส่งกำลังบำรุง ควรมีความต่อเนื่องในการบำรุงรักษาเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย ตามวงรอบการปรนนิบัติบำรุง ให้สามารถพร้อมใช้งานได้ทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติ

2. การพัฒนาด้านการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤต

ภัยพิบัติธรรมชาตินั้นเป็นภาวะวิกฤตอย่างหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หากต้องการลดหรือป้องกันผลกระทบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่ดีทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังเกิดภัยพิบัติ รวมทั้งให้ความสำคัญกับ “การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (disaster risk management: DRM)” ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่มุ่งเน้นความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยง และการจัดการกับปัจจัยความเสี่ยงจากภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังจากเกิดภัยอย่างครบวงจร ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (disaster risk assessment) การป้องกันและลดผลกระทบ (prevention & mitigation) และการเตรียมความพร้อม (preparedness) ก่อนเกิดภัย การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน (response) เมื่อเกิดภัย และการฟื้นฟู (recovery) ภายหลังจากเกิดภัย ด้วยการวางแผนกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น กำหนดกลไกในการกำกับดูแล การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานการณ์วิกฤต ให้มีความชัดเจนและมีเอกภาพ กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นผู้ปฏิบัติในฐานะฝ่ายสนับสนุน ต้องวางแผนการสนับสนุนทรัพยากร คน เครื่องมือ

เทคโนโลยี ระบบส่งกำลัง และงบประมาณ ให้มีความพร้อมและรวดเร็ว ในรูปแบบของการพัฒนาความร่วมมือแบบภาคีเครือข่าย (ทางการและไม่เป็นทางการ) เพื่อนำแผนการจัดการภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชนในภาวะเร่งด่วนไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเพื่อการรับมือกับภัยพิบัติดังกล่าว นอกจากนี้ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้มีความสอดคล้องกับวิกฤตที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤต มาเป็นเครื่องมือผ่านทางกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤตที่มีความเหมาะสม สำหรับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นภาพกระบวนการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤตของกองพลพัฒนาที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 3 กระบวนการจัดการภัยพิบัติในภาวะวิกฤตของกองพลพัฒนาที่ 1
(ประยุกต์มาจาก กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2557)

3. การพัฒนาด้านการบูรณาการ

ควรเน้นแนวทางการบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้ปฏิบัติการในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในภาวะฉุกเฉิน หรือภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย ดังนี้

ก่อนเกิดภัย ควรมีการบูรณาการในการวางแผน และจัดทำแผนร่วมกับจังหวัดหรือพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาแบบองค์รวม เพื่อนำไปพัฒนาแผนและหน่วยงานของตนเองให้สอดคล้องกับระดับจังหวัดหรือพื้นที่ ควรทำการศึกษาข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทั้งด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งมีการฝึกร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและประสานสอดคล้องทั้งในส่วนบังคับบัญชา ส่วนปฏิบัติการ และส่วนสนับสนุน การทำงานร่วมกันทั้งเป็นบุคคลและทีม การทดสอบความพร้อมของแผนเผชิญเหตุ แผนปฏิบัติการ แผนการสนับสนุน แผนการติดต่อสื่อสาร และความพร้อมของทรัพยากร

ระหว่างเกิดภัย มักเป็นปัญหามากเนื่องจากมีหลายหน่วยงานเข้าระดมความช่วยเหลือ ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างแยกการทำงาน จึงต้องมีการประสานงานและการบูรณาการแบบภาคีเครือข่ายทั้งแบบทางการและไม่ทางการ โดยมีผู้บัญชาการเหตุการณ์ในพื้นที่เป็นผู้ควบคุม และมีเอกภาพในการสั่งการ เพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติงานเกิดการทับซ้อน แต่ละฝ่ายเข้าใจในบทบาทของตัวเอง ในฐานะเป็นฝ่ายปฏิบัติหลักและฝ่ายสนับสนุน รวมทั้งการบูรณาการทรัพยากรด้านบรรเทาสาธารณภัย เพื่อชดเชยการขาดแคลนทรัพยากร และเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองต่อภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

หลังเกิดภัย เป็นการบูรณะฟื้นฟูซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ในการบูรณาการแผนงานซ่อมแซมปรับปรุงระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติโดยเร็วที่สุด โดยฝ่ายทหารมีส่วนในการสนับสนุนกำลังพลและเครื่องมือช่างตามขีดความสามารถหรือตามที่ร้องขอ

บทที่ 3

บทอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาแนวทางแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นผู้วิจัยได้พบว่า แนวทางการในพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ขององค์กร ประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) การจัดการในภาวะวิกฤต และ 3) การปฏิบัติงานเชิงบูรณาการ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าหาเพื่อหาเหตุผล และข้อมูลสนับสนุนจากงานวิจัยของภาคส่วนอื่น ที่ได้มีการพัฒนาศักยภาพองค์กรในด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวทางที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

แนวทางการพัฒนาศักยภาพในด้านการจัดการภัยพิบัติขององค์กรอื่นๆ

อรรถชัย รักษาศิลปะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยกองพลพัฒนาที่ 2 ในการพัฒนาประเทศ กล่าวไว้ว่า ภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัย และการช่วยเหลือประชาชนที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น กองทัพบกจึงต้องจัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยเพิ่มเติม ให้กับกองพลพัฒนาที่ 2 ย่อมเป็นการตอบสนองต่อภารกิจช่วยเหลือประชาชน และเสริมสร้างศักยภาพในภารกิจช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกได้ และศักดิ์สิทธิ์ นิลจันทร์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การตอบสนองต่อภารกิจการพัฒนาประเทศของกองพลพัฒนาที่ 3 ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 ได้กล่าวไว้ว่า ตามแนวคิดของกองทัพบกในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชน นั้นได้กำหนดโครงสร้างอัตรากิจการจัดของกองพลพัฒนาในแต่ละกองพล ทั้งนี้หากกองทัพบกพิจารณาจัดตั้งกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย ตามโครงสร้างอัตรากิจการที่ขาดอยู่ ย่อมเป็นการตอบสนองต่อภารกิจช่วยเหลือประชาชน และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในภารกิจช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกในภาพรวมอีกด้วย จากข้อมูลดังกล่าวนี้ ได้สนับสนุนแนวทางที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กรในด้านการจัดการโครงสร้างของกองพลพัฒนาที่ 1 ให้มีความสมบูรณ์นั้น กองทัพบกควร

บรรจุกำลังพลในกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้สนองต่อภารกิจในด้านการบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธวัชชัย ชวนสมบูรณ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงการบรรเทาสาธารณภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้กล่าวไว้ถึงการเตรียมการและระบบการบริหารจัดการของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้ 1. การจัดองค์กรในการบรรเทาสาธารณภัย จะต้องจัดองค์กรให้มีความต่อเนื่องในการดำเนินงานครบทุกระดับ คือ ระดับนโยบาย ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติการ รวมทั้งต้องมีการประสานกับฝ่ายพลเรือนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 2. การเตรียมความพร้อมเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบ จะต้องบริหารจัดการภัยพิบัติในเชิงรุก จึงจะสามารถลดความสูญเสียและลดผลกระทบจากภัยพิบัติได้อย่างมาก 3. การเสนอนโยบายและแผนด้านการบรรเทาสาธารณภัย ต้องมีความชัดเจนในเรื่อง กำลังพล เครื่องมือเครื่องใช้ การสนับสนุนงบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ และระบบการติดต่อสื่อสาร 4. การอำนาจการศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ต้องดำเนินงานภายใต้การอำนาจการของส่วนราชการพลเรือนตามที่กฎหมายกำหนด และได้เสนอแนวทางของปัจจัยในการแก้ปัญหา คือ ปัจจัยด้านกำลังพล ปัจจัยด้านการบริหารจัดการความเสี่ยง ปัจจัยด้านยุทธโศปกรณ์ และปัจจัยด้านงบประมาณ ที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จากข้อมูลดังกล่าวนี้ได้สนับสนุนแนวทางที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กรในด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในเชิงรุก เพื่อเป็นการลดความสูญเสียและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมทั้งผู้วิจัยเห็นด้วยในเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งหน่วยต้องกำหนดระดับความรุนแรงของภัยพิบัติไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งหน่วยในพื้นที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการจัดตั้งศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจ เพื่อทำหน้าที่บูรณาการกับหน่วยต่าง ๆ ที่มาให้การสนับสนุน นอกจากนี้ยังต้องจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร เพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ สถานภาพกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ ติดตามข่าวสาร เสนอข่าวสารแก่ประชาชน และสื่อมวลชนได้รับทราบ

กฤษฎา ถาวรวัตร์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการบรรเทาภัยพิบัติร่วมกับภาคพลเรือน ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ของมณฑลทหารบกที่ 35

อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวไว้ว่า การจัดฝ่ายเสนาธิการร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการระดับผู้วางแผนร่วมในจังหวัดอุดรดิติตต์ “ส่วนอำนวยการร่วม” เพื่อเป็นส่วนในการขับเคลื่อนการรวบรวมข้อมูล การจัดทำแผน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้ตกลงใจ ภายใต้ข้อมูลที่ทันสมัย สถานการณ์และเป็นข้อมูลที่ผ่านกระบวนการร่วมกันของทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วน แนวทางการปฏิบัติการร่วมในลักษณะสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายพลเรือน มีด้วยกัน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นเมื่อเกิดภัย และขั้นฟื้นฟู โดยศูนย์บรรเทาสาธารณภัย มณฑลทหารบกที่ 35 จะต้องมีการวางแผน และฝึกร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่จังหวัดอุดรดิติตต์ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ จะต้องมีการฝึกอย่างต่อเนื่อง และใช้ศักยภาพขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานร่วมกันฝึกอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าวนี้ได้อสนับสนุนแนวทางที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กรในด้านการบูรณาการ เพื่อให้ปฏิบัติการในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในภาวะฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตมีประสิทธิภาพ ทั้งก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย ซึ่งปัจจัยในความสำเร็จนั้น ต้องจัดฝ่ายเสนาธิการเป็นผู้ประสานงานร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการระดับผู้วางแผน หรือผู้บัญชาเหตุการณ์ในพื้นที่เกิดภัยพิบัติ

สรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติของกองพลพัฒนาที่ 1

จากข้อมูลสนับสนุนงานวิจัยของภาคส่วนอื่นๆ ที่ได้มีการพัฒนาศักยภาพองค์กรในด้านการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์นั้น ปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย 2 ประการ คือ ประการแรก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย กำลังพล โครงสร้างองค์กร การบริหารจัดการ ยุทธโธปกรณ์ และงบประมาณ ใช้การบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์โดยกำหนดเป้าหมาย (END) คือ การพัฒนาศักยภาพองค์กร เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ (MEAN) คือ คน ความรู้ และทรัพยากร วิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (WAY) คือ การจัดความรู้ การจัดการทรัพยากร และการใช้ประสบการณ์เพื่อการพัฒนาในอนาคต ประการที่สอง ปัจจัยการจัดการภัยพิบัติและการจัดการในภาวะวิกฤต ซึ่งต้องใช้ในการบูรณาการและการประสานการปฏิบัติของทุกฝ่าย ทุกขั้นตอนของวงรอบการเกิดภัยพิบัติ เพื่อเตรียมพร้อมรองรับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการวางระบบบัญชาการเหตุการณ์

การบูรณาการ กำลังพล เครื่องมืออุปกรณ์ และระบบการสื่อสาร รวมถึงการเสริมสร้าง ศักยภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภาวะฉุกเฉิน โดยเฉพาะในการเปลี่ยนผ่าน สถานการณ์ความรุนแรงของภัยพิบัติ จากฝ่ายทหารที่เป็นฝ่ายสนับสนุนให้กับพลเรือน ตามที่ร้องขอมาเป็นฝ่ายปฏิบัติหลัก เมื่อฝ่ายพลเรือนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งกองพลพัฒนาที่ 1 จะต้องเตรียมการในฐานะเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญของกองทัพ ภาคที่ 1 ในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพภาค จะต้องมีการจัดการสาธารณภัยที่เป็นระบบ มีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติ รวมทั้งสร้างความมั่นใจให้กับ ประชาชน

บทที่ 4

บทสรุป

กองพลพัฒนาที่ 1 เป็นหน่วยทหารที่มีความพร้อมในด้านการบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน มียุทธโศปกรณ์สำหรับงานบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุม ให้การช่วยเหลือได้หลายๆด้าน เช่น เหตุเพลิงไหม้ ภัยอาคารสูง สะพานขาด น้ำท่วม และอื่นๆ และมีกำลังพลที่ผ่านการฝึก จนมีความชำนาญเฉพาะทาง รวมทั้งในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ 1 ยังมีหน่วยมณฑลทหารบก ครอบคลุมพื้นที่ 26 จังหวัดในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร มีขีดความสามารถ กำลังพล และยุทธโศปกรณ์ทางทหาร พร้อมให้การสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ หรือได้รับการร้องขอการสนับสนุน นอกจากนั้นหน่วยทหารทุกส่วน ทั้งหน่วยกำลังรบ หน่วยสนับสนุน โรงพยาบาลทหาร ต่างเตรียมพร้อมในการจัดชุดเคลื่อนที่เร็วเข้าให้การสนับสนุนช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่าฝ่ายทหารนั้นมีความพร้อมในฐานะเป็นฝ่ายสนับสนุนพลเรือน แต่ถ้าหากความรุนแรงของภัยพิบัติขยายตัวเกินขีดความสามารถของฝ่ายพลเรือนหรือระดับจังหวัด ในการควบคุมสถานการณ์ภัยพิบัติขนาดใหญ่ กองพลพัฒนาที่ 1 จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารของกองทัพภาคที่ 1 เพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์วิกฤต ซึ่งเป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากการทำสงคราม (MOOTW) โดยการใช้กำลังพล อาวุธยุทธโศปกรณ์ทางทหาร ในการปฏิบัติการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรให้มีความพร้อม ดังนี้

1. เสริมสร้างขีดความสามารถระบบควบคุมบังคับบัญชา และระบบปฏิบัติการร่วม ให้มีฐานข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ ทันต่อเหตุการณ์
2. มีการเตรียมการทางทหารทั้งทางตรงและทางเครือข่าย รองรับสถานการณ์ทางยุทธศาสตร์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต
3. ดำรงรักษาขีดความสามารถและบูรณาการด้านความพร้อมรบ ให้ตอบสนองต่อทุกปฏิบัติการ

4. สร้างระบบการฝึกทางทหารให้รองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง โดยการปรับมาตรฐาน การฝึก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีการฝึกศึกษา และเครื่องมือจำลองยุทธต่างๆ ให้ทันสมัยและนำมาปฏิบัติได้จริง

5. มีการเตรียมการในการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากการทำสงคราม (MOOTW) เพิ่มขีดความสามารถการปฏิบัติการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจริง รวมทั้งการปฏิบัติการเพื่อการรักษาสันติภาพ การปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และการบรรเทาภัยพิบัติ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

บทสรุปหรือข้อค้นพบในการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติที่ได้ ควรจะถูกนำไปพิจารณาถึงความเหมาะสม ในการใช้ประโยชน์ในประเด็นต่างๆ ของผู้บังคับบัญชาและฝ่ายอำนวยการ ภายใต้มุมมอง และขอบเขตของอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล และหากว่ามีการกำหนดหลักการ ระเบียบปฏิบัติประจำ ของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ ให้เป็นที่ชัดเจนแล้ว จะทำให้มีแนวทาง และกรอบการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในเรื่องนี้ เป็นการศึกษานโยบายการพัฒนาศักยภาพของกองพลพัฒนาที่ 1 ในการจัดการภัยพิบัติธรรมชาติ โดยเริ่มจากการสำรวจปัญหาจากแนวทางการดำเนินการที่ผ่านมา วิเคราะห์และสังเคราะห์ นำเอาปัญหาที่สำคัญไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีความพร้อม ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ถ้าหากมีการนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ตามแนวทางที่ได้เสนอในงานวิจัยแล้ว ควรมีการศึกษาในประเด็นแนวทางการพัฒนาการจัดการระบบที่บัญชาเหตุการณ์ ของผู้บริหารและฝ่ายอำนวยการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อค้นพบเหล่านี้จะทำให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำนโยบาย ปรับปรุงแผนปฏิบัติการ หรือโครงการดำเนินงานต่างๆ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อแผนการพัฒนากองทัพบกในอนาคต ในการปรับโครงสร้างกองพลพัฒนาที่ 1 เป็นศูนย์ประสานงานร่วมพลเรือนทหารระดับกองทัพภาค เพื่อรองรับสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติที่อาจขยายความรุนแรงต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการพลเรือนทหารบก. (15 ธันวาคม 2559). ข่าววิทยุ กท.0405/3606 เรื่องเพื่อ
รับทราบข้อมูลและข้อเสนอแนะของหน่วยในการพัฒนาโครงสร้างและการจัด
หน่วย (ส่วนพัฒนาประเทศ) [เอกสารประกอบการบรรยาย].
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2557). *การลดความเสี่ยงจาก
ภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก [https://e-library.moc.go.th/book-
detail/2727](https://e-library.moc.go.th/book-detail/2727)
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2559). *การลดความเสี่ยงจาก
สาธารณภัย*. สืบค้นจาก [https://www.disaster.go.th/upload/download/
file_attach/58a6b30b90d96.pdf](https://www.disaster.go.th/upload/download/file_attach/58a6b30b90d96.pdf)
- กองพลพัฒนาที่ 1. (2559). วารสารที่ระลึกเนื่องในวันสถาปนา กองพลพัฒนาที่ 1
ครบรอบปีที่ 28.
- กฤษฎา ถาวรวัตร. (2563, กันยายน). *การวิจัยเอกสาร (Documentary research)*.
สืบค้นจาก <http://www.awc.ac.th/awcdata/research/487.pdf>
- ธวัชชัย ชวนสมบุญ. (2560). *การวิจัยเอกสาร (Documentary research)*. สืบค้นจาก
[http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_
8147/ALL.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8147/ALL.pdf)
- ศักดิ์สิทธิ์ นิลจันทร์. (2560, กันยายน). *การวิจัยเอกสาร (Documentary research)*.
สืบค้นจาก <http://www.awc.ac.th/awcdata/research/71.pdf>
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2562). *การตรวจราชการตามหลักธรรมาภิบาล*. เอกสารความรู้ สถาบัน
ตำรากราชานุกาพ, ลำดับที่ 4, ประจำปีงบประมาณ 2562, 10-13.
- อรรถชัย รักษาศิลปะ. (2561, กันยายน). *การวิจัยเอกสาร (Documentary research)*.
สืบค้นจาก <http://www.awc.ac.th/awcdata/research/253.pdf>

เอกราช บุญเรือง, และอโณทัย หาระสาร. (2561). กลยุทธ์ในการจัดการภัยพิบัติทาง
ธรรมชาติของประเทศไทย. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8(2), 103-106.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ	พันเอก องค์กรอาจ แจ่มดี
วัน เดือน ปีเกิด	5 เมษายน 2518
ประวัติสำเร็จการศึกษา	
พ.ศ. 2542	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า
พ.ศ. 2552	หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 87 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2556 - 2558	นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2558 - 2560	ผู้บังคับกองพัน ทหารช่างที่ 52 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์
พ.ศ. 2560 - 2561	รองเสนาธิการ กองพลพัฒนาที่ 1
พ.ศ. 2561 - 2562	ผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ 112 กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2562 - 2564	รองผู้บังคับการ กรมทหารช่างที่ 1 รักษาพระองค์
------------------	---

